

AKTIVITY OECD V OBLASTI ÚZEMNÍHO ROZVOJE

1. Základní informace o OECD

1.1 Zaměření OECD

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Cooperation and Development) můžeme nazývat různými přezdívkami: rezervoár myšlenek, monitorovací agentura, klub bohatých, neakademická universita, diskusní klub. Komplexní charakteristika OECD je však ještě širší.

OECD v současné době shromažďuje 29 států. Zakládajícími členskými zeměmi jsou: Rakousko, Belgie, Kanada, Dánsko, Francie, Německo, Řecko, Island, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemí, Norsko, Portugalsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Spojené království a USA. Následně byly přijaty tyto státy: Japonsko (1964), Finsko (1969), Austrálie (1971), Nový Zéland (1973), Mexiko (1994), ČR (1995), Maďarsko (1996), Polsko (1996), a Jižní Korea (1996). Na práci OECD se podílí Komise evropských společenství.

Nejdůležitější funkcí OECD je zprostředkování příležitosti uspořádat vzájemnou diskusi vládám členských států o hospodářské a sociální politice. Zprostředkovává zkušenosti a vyhledává odpovědi na společnou politickou problematiku. Koordinuje politiky jednotlivých států, které jsou v dnešním globalizovaném světě stále více provázány. Vzájemná výměna zkušeností může vést k formálním aktům, například vybudováním právních kodexů a

smluv pro volný pohyb kapitálu a služeb, boje proti korupci a odstranění nerozumného podporování upadajících průmyslových odvětví. Mnohem častěji vedou diskuse členských států k lepší informovanosti jednotlivých vlád, zejména v oblasti veřejné politiky a usnadňuje zapojení národních politik do mezinárodního kontextu. Zároveň nabízí reflexi zkušeností a perspektiv jednotlivých států, které je možno uplatnit v odborných podmínkách jiných členských států.

OECD není exkluzivním klubem, i když členské státy zabezpečují více než dvě třetiny světové hospodářské produkce. Pro členství není důležité, jak bohatý je příslušný stát, ale zdali se hlásí k principům tržní ekonomiky a pluralitní demokracie. K původnímu jádru západoevropských a severoamerických států se postupně připojily Japonsko, Finsko, Austrálie, Nový Zéland, Mexiko. Silné kontakty se zeměmi bývalého Sovětského bloku, Asie a Latinské Ameriky dávají předpoklady k jejich postupnému připojování.

Výměnu zkušeností mezi vládami členských států zprostředkuje sekretariát OECD v Paříži. Příslušná oddělení pařížského sekretariátu shromažďují data, monitorují trendy a předpovídají ekonomický vývoj, zatímco jiná zkoumají sociální změny, vývoj obchodu, životního prostředí, zemědělství, vývoj technologií, daňové systémy a další problematiku.

Tato práce, která zrcadlí politiku jednotlivých vlád a jejich ministerstev se provádí

v těsném kontaktu s tvůrci politik v jednotlivých členských státech, kteří mohou využívat analýz a diskusí na setkáních s příslušnými výbory sekretariátu OECD. Většina výzkumu a přehledů je publikována v příslušných zprávách a sbornících.

Předchůdcem OECD byla "Organizace pro evropskou ekonomickou spolupráci", která byla zřízena americkými a kanadskými odborníky na podporu realizace Marshallova plánu v roce 1948.

OECD byla založena v roce 1961 proto, aby pomáhala vybudovat silnou ekonomiku v členských státech, zlepšila efektivnost, vybrousila tržní systém, rozšířila volný obchod a přispěla k rozvoji všech zemí, a to jak vyspělých tak i rozvojových.

Po více jak 30 letech se OECD, kdy se zaměřovala zejména na rozvoj členských států, se dnes daleko více zaměřuje na ty státy v rámci celého světa, které přejímají tržní ekonomiky. Organizace například využívá zpětného pohledu na poválečný vývoj členských států, aby pomáhala při zavádění tržní ekonomiky, zejména v zemích, které prodělávají přeměnu z komunistického na kapitalistický systém. Současně jsou zainteresovány do politického dialogu s dynamickými ekonomikami Asie a Latinské Ameriky.

Celkový rámec OECD se mění také jinými způsoby. Schéma práce se posouvá od tvorby shrnujících materiálů k posuzování vzájemných interakcí mezi státy a to nejen v rozsahu OECD. Jak například globalizace ekonomiky zesiluje hospodářskou soutěž

a jaké nové formy protekcionismu se objevují.

Protože OECD je otevřeno novým potencionálním členům v rámci celého světa, přesouvá své priority od péče o industrializovaných členských států, na sledování celosvětových tendencí v postindustriální éře, které by měli vyústit ve více prosperující světovou ekonomiku založenou na rozvoji informací a služeb.

2. Organizace OECD

Struktura organizace pro potřeby setkávání členských států a výměny informací je založena na výborech. Výbory organizují setkání reprezentantů jednotlivých států a to jak příslušníků státních administrativ, tak delegátů určených pro OECD (včetně velvyslanectví).

Hlavním řídicím orgánem je Rada OECD, která má rozhodovací pravomoci. Členy Rady jsou vždy jeden zástupce za každý členský stát a zástupce za Evropskou komisi. Rada se schází pravidelně na úrovni velvyslanců pro OECD a formuluje základní směrnice pro práci OECD. Jednou za rok se schází Rada na ministerské úrovni, když ministři zahraničí, financí a další stanoví nejdůležitější problémy a priority pro práci OECD na příští rok.

Specializované výbory formulují výhledové programy a sledují pokrok v mnoha vymezených oblastech politiky, jako např. obchod, veřejné řízení, podpora rozvoje anebo finanční trhy. Existuje přibližně 200 výborů, pracovních skupin a technických podskupin. Každý rok přichází pracovat do výboru okolo 10 000 expertů, převážně zkušených expertů. Přímá výměna informací z jednotlivých zemí je zajištěna speciální informační sítí OECD pod názvem OLIS, která je rozšířena po celém světě.

Diskuse ve výborech jsou většinou důvěrné, takže mohou být zcela otevřené. Tradičně v nich není systém hlasování, ale svá rozhodnutí formulují na základě konsensu.

2.1 Sekretariát

Sekretariát OECD v Paříži má okolo 2000 zaměstnanců. Sekretariát svou práci přímo nebo nepřímo podporuje aktivity výborů. Téměř 700 ekonomů, vědců, právníků a příslušníků dalších profesí provádí výzkum a analýzy. Několik specializovaných skupin bylo sestaveno proto, aby zodpovídalo za vznikající potřeby a priority: například Centrum pro spolupráci s tranzitivními ekonomikami, které bylo založeno v roce 1990, Mezinárodní agentura pro energii, za-

měřenou zejména na pohotovostní distribuci energie.

Sekretariát je řízen generálním tajemníkem se svým zástupcem. Generální tajemník také zasedá v Radě a zajišťuje vztahy mezi národními delegacemi a sekretariátem.

V sekretariátu se hovoří anglicky a francouzsky. Zaměstnanci jsou občané jednotlivých členských států, avšak během své služby jsou mezinárodními úředníky bez jakéhokoliv zastupování své členské země. Pro zaměstnávání neplatí systém kvót. Jednoduše platí zásada zaměstnávání mužů a žen ze všech států podle profesí a zkušeností.

2.2 Financování

Práce sekretariátu je financována členskými státy OECD. Příspěvky států na roční rozpočet vycházejí z možností jejich ekonomik. Největšími příspěvateli jsou USA a Japonsko. Státy mohou poskytovat také zvláštní příspěvky jednotlivým programům a projektům.

Roční rozpočet je okolo 300 milionů dolarů. Jeho využití, právě tak jako práce Sekretariátu závisí na rozhodnutí členských států.

2.3 Produkty OECD

V podstatě OECD více výstupů přijímá než vydává. Na rozdíl od Světové banky anebo Mezinárodního měnového fondu nerozděluje peníze. Není také převážně vyjednávacím orgánem jako OSN. OECD poskytuje zejména prostor pro reflexi zkušeností a diskusí, efektivní výzkum a analýzy, které mohou pomoci jednotlivým vládám vytvářet úspěšnou a veřejností akceptovanou politiku. Velmi často se analýzy OECD stávají podkladem pro vyjednávání mezi různými orgány.

Tato na první pohled málo nápadná role OECD je pro členské státy klíčová. Jde o vysoce efektivní proces, který začíná sběrem dat a analýz a promítá se do kolektivních diskusí o politice.

Výměna vzájemných zkušeností, mnohostranný dohled a stejné požadavky na všechny členské státy jsou základem efektivnosti práce OECD. Jen díky skryté rozsáhlé práci v OECD mohly být vyřešeny takové klíčové problémy, jako jsou dohody o snížení podpor zemědělců. Interdisciplinární práce na problematice nezaměstnanosti pomohla formulovat politické zásady pro její snížení. Identifikace obtíží při zajišťování efektivnosti hospodářského růstu a technologických inovací často pomáhá vládám při

politických rozhodnutích ke zvýšení efektivnosti ekonomiky. Informace OECD, které je možno poskytovat po počítačových sítích jsou základem pro technickou a organizační pomoc v zemích bývalého Sovětského bloku.

Často také vyústit diskuse ve vyjednávání, které je východiskem pro společná pravidla členských států pro mezinárodní spolupráci. Mohou kulminovat ve formálních smlouvách, například pro exportní úvěry, pohyb kapitálu a přímé zahraniční investice. Tato vyjednávání mohou také vytvářet normy a modely pro mezinárodní zdanění, případně doporučení a směrnice pro ekologické chování, anebo formální smlouvy, jako například boj proti korupci. K těmto smlouvám se někdy připojují i jiné, než členské státy.

Mnoho ze soustředěného analytického materiálu OECD je publikováno; od pravidelného zveřejňování vybraných dat, přes produkci monografií k vybraným problémům; od přehledu ekonomik členských států, které jsou vydávány jednou za rok, po pravidelné přehledy systémů vzdělávání, vědeckých a technických politik a ekologických prací. Dvakrát do roka jsou vydávány "Hospodářský výhled" (The Economic Outlook), "Výhled zaměstnanosti" (The Employment Outlook). Jednou za rok je vydávána zpráva OECD o podpurných politikách. Publikace OECD jsou respektovány a preferují organizaci pro veřejnost.

2.4 Struktura OECD

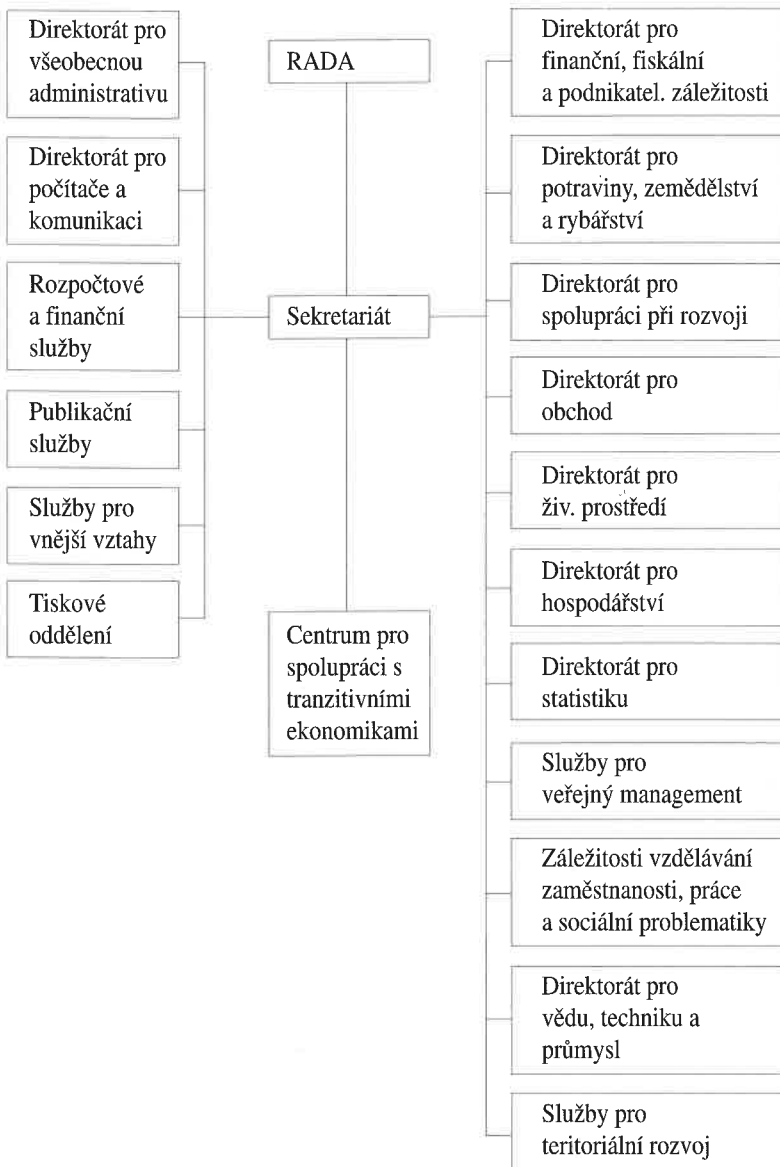
Práce v Sekretariátu probíhá paralelně s prací ve výborech, přičemž každý direktorát slouží jednomu, anebo více výborům, právě tak jako pracovní skupiny a podskupiny výborům. Avšak stále více probíhá práce OECD napříč sektorových linií a rozličných disciplín a je koordinována multidisciplinárními a horizontálními studii

2.4.1 Ekonomika

Největší a nejvíce známou částí je Ekonomické oddělení, které monitoruje a analyzuje makroekonomická východiska a mikroekonomické a strukturální problémy.

Dvakrát do roka je vydáván "Ekonomický výhled", posuzující trendy minulého roku a projektující ekonomický vývoj roku následujícího. Prostřednictvím Oddělení pro studie států, která permanentně monitoruje ekonomiku členských států i států dalších je vydávána publikace "Ekonomický přehled" (Economic Survey) jednou ročně.

Zjednodušená struktura OECD

Částečně autonomní orgány

Mezinárodní agentura pro energii	Rozvojové centrum
Agentura pro jadernou energii	Centrum pro vzdělávací výzkum a inovace
Evropská konference ministrů dopravy	Klub Sahelu

2.4.2 Statistika

Statistický direktorát shromažďuje ekonomické statistiky států OECD. Ty jsou standardizovány tak, aby byly mezinárodně srovnatelné. Jsou publikovány tiskem i elektronickou formou. Měsíčně je vydávána publikace "Hlavní ekonomické ukazatele" (Main Economic Indicators).

2.4.3 Životní prostředí

Direktorát pro životní prostředí již po čtvrt století formuje filozofii vzájemně se posilujícího vztahu ekonomického růstu a ochrany životního prostředí. Direktorát zkoumá vztahy mezi životním prostředím a obchodní politikou, zemědělstvím a energetickou náročností apod. Dále analyzuje

změny klimatu a tvorbu pracovních příležitostí při realizaci ekologické politiky.

Direktorát vydává pravidelně publikaci "Stav životního prostředí" (The State of the Environment).

2.4.4 Rozvoj

Každý z členských států OECD přiděluje část ze svého rozpočtu na zahraniční pomoc. "Výbor pro rozvojovou pomoc" (The Development Assistance Committee /DAC/) podporuje a harmonizuje pomoc OECD rozvojovým zemím za podpory Direktorátu pro spolupráci při rozvoji. Direktorát monitoruje, jak je užit rozpočet pro pomoc rozvojovým zemím, zdali je užit v souladu s odsouhlasenými prioritami ekonomického růstu pro nejširší populaci a v souladu s principy trvale udržitelného rozvoje.

"Rozvojové centrum" (The Development Center) je orgán orientovaný na výzkum, který pomáhá státům OECD lépe rozumět rozvojovému světu.

2.4.5 Veřejný management

Služby pro veřejný management (The Public Management Service /Puma/) oslovují vlády členských států v problematice, jak mají řídit veřejný sektor, regulovat veřejné rozpočty, řídit personální politiku veřejného sektoru a zlepšit práci decizních struktur.

Pro pomoc novým demokraciím ve střední a východní Evropě vytváří tento veřejný management speciální program: "Podpora pro zlepšení vlády a řízení" (Support for Improvement in Governance and Management /Sigma/). Je to spojená iniciativa OECD a Evropské komise, podporovaná zejména programem PHARE, s dostatečnými finančními příspěvky 10 členských států, s cílem pomoci tranzitivním státům reformovat jejich veřejnou správu.

2.4.6 Obchod

Direktorát pro obchod formuluje budoucí pravidla a disciplíny které budou potřebné pro další kroky pro rozšíření obchodu. Výsledkem této činnosti je například Uruguayský kruh všeobecných dohod o tarifech a obchodu.

Direktorát je zapojen do analýz a příprav pro budoucí obchodní vyjednávání, které se bude zabývat novými kategoriemi obchodních pravidel pro ochranu životního prostředí, konkurenční politikou, průmyslovou politiku a techniku.

2.4.7 Podnikatelská, finanční a fiskální problematika

Direktorát pro finanční, fiskální a podnikatelské záležitosti pomáhá vytvořit příznivé prostředí pro podnikání podporou efektivního trhu a ustavením spravedlivého a předvídatelného rámce pro mezinárodní investice. Tento mnohostranný direktorát podporuje volné mezinárodní investování, pohyb kapitálu a obchodní služby. Monitoruje a analyzuje vývoj na finančních trzích, bankovníctví a pojišťovnictví. Ustanovuje principy mezinárodního zdanění, sleduje místní a mezinárodní dopady daňových reforem a podporuje spolupráci při sledování daňových úniků. Tento direktorát také podporuje zdravou soutěž a vyvíjí antitrustovou politiku, informuje a chrání zákazníky.

2.4.8 Věda, technika, průmysl

Direktorát pro vědu, techniku a průmysl zkoumá, jak tyto tři složky působí na ekonomický růst a zaměstnanost. Ve světě, kde stále více ekonomických aktivit je založeno na informacích a znalostech, mají základní důležitost komunikační infrastruktura a transportní systém. Je nutné mezinárodní srovnání inovačních systémů, vytváření rámcových podmínek pro rozvoj průmyslu a tvorba speciálních politik pro podporu malých a středních podniků. Práce směřuje k tomu, aby podpory průmyslu byly co nejvíce transparentní a užitečné. Jsou zaměřeny na staré i nové sektory průmyslu od stavby lodí a modernizace ocelářství až po velké megavědecké projekty takových odvětví, jako je těžba v hlubokých mořích. Zkoumají se také bezpečnost a další problémy ve vztahu k biotechnologiím.

2.4.9 Sociální politika

Direktorát pro vzdělávání, zaměstnanost, práci a sociální záležitosti zaměřuje svou práci do řady vzájemně provázaných oblastí politiky, které mohou předcházet sociálním problémům.

Analýzy vzdělávacích a kvalifikačních systémů jsou prezentovány v každoročním kompendiu "Přehledy vzdělávání" (Education at a Glance). Direktorát sleduje problematiku zaměstnanosti a výdělků v každoroční publikaci "Výhledy zaměstnanosti" (Employment Outlook). Tato publikace analyzuje klíčové trendy ve vývoji trhu práce a politik zaměstnanosti.

Pohyb lidí a jeho příčiny jsou sumarizovány v publikaci "Trendy mezinárodní migrace" (Trends in International Migration).

Direktorát se dále zabývá zdravotní péčí

a programy sociálního blahobytu, rolí žen v rámci pracovní síly a důsledky rozvoje technologií na dělnickou práci. Samostatnou skupinou je Centrum pro inovace vzdělávání.

2.4.10 Zemědělství

Direktorát pro zemědělství odhaduje, že spotřebitelé a plátcí daní zaplatí okolo 350 miliard dolarů ročně jako dotaci zemědělskému sektoru. Ačkoliv je shoda v tom, že tyto podpory musí být redukovány, je nutno krátit dotace efektivně a spravedlivě, a najít cesty jak pomoci upadajícím farmářům. Prioritou práce direktorátu je najít metody k dodatečným příjmům zemědělců a další formy podpory, jako je vzdělávání, zvýšení produktivity, zvýšení výnosnosti půdy apod.

Výroční zpráva direktorátu vychází pod názvem "Monitorování a výhledy zemědělské politiky" (Monitoring and Outlook of Agricultural Policies).

Direktorát formuluje politiku pro zvýšení efektivnosti zemědělství, sleduje dopady na životní prostředí a rozvoj venkovského prostoru. Vyvíjí a kontroluje kodexy pro mezinárodní srovnání kvality ovoce a zeleniny, osiva a mechanizačních prostředků. Direktorát je zodpovědný také za rybářství a rozvoj pobřežních oblastí.

2.4.11 Regiony, města, venkov

Růst měst a změny venkovského prostoru je podmíněn působením ekonomiky a volného trhu. Proto je nutno zkoumat sociální, ekonomické a ekologické souvislosti územního rozvoje.

Direktorát pro teritoriální rozvoj posuzuje, jak urbanistická, regionální a venkovská politika včetně lokálních iniciativ může působit na rozvoj zaměstnanosti, zvyšovat životní standard a kvalitu života, pomáhat strukturálním změnám a chránit životní prostředí.

Součástí direktorátu je oddělení pro záležitosti měst (Urban Affairs Division), jehož práce nejvíce souvisí s problematikou měst. O aktivitách tohoto oddělení jsou podrobnější informace dále.

2.4.12 Energie

Energetická problematika je řešena dvěma specializovanými agenturami:

- Mezinárodní agentura pro energii, která byla vytvořena jako samostatný orgán OECD v r.1974 pro koordinaci energetické politiky. Členy komise jsou všechny členské státy, kromě Islandu. Agentura má poměrně široký mandát na uplatňování

opatření ve prospěch efektivního využití energie, zlepšení zásobování energiemi, environmentální politiky a umožnění dialogu mezi producenty a konzumenty energie.

- Agentura pro atomovou energii pracuje v zájmu bezpečného využívání nukleární energie pro mírové účely. Agentura uplatňuje vědecká, technická a ekonomická východiska a harmonizuje legální rámec pro využívání atomové energie. Agentura prosazuje pokroková řešení reaktorů a pomáhá zemím bývalého sovětského bloku zvýšit bezpečnost jejich elektráren, včetně likvidace radioaktivního odpadu.

3. Aktivity v oblasti územního rozvoje

Aktivitami v oblasti územního rozvoje měst je pověřen direktorát služeb pro teritoriální rozvoj (Territorial Development Service) a v jeho rámci skupina pro městské záležitosti (Urban Affairs Group).

Tato pracovní skupina vyvíjí rozsáhlou činnost zahrnující:

- pořádání workshopů k aktuálním tématům
- vydávání publikací,
- vydávání národních profilů jednotlivých členských států,
- organizování studijních prací, včetně anket k aktuálním tématům,
- zpracování přehledů, analýz a studijních materiálů.

K nejvýznamnějším aktivitám OECD v oblasti územního rozvoje v posledních letech patří:

- Konference OECD k udržitelnému rozvoji měst v Berlíně v r. 1996. Tato konference formulovala tzv. "Berlínskou deklaraci" k udržitelnému urbanistickému rozvoji.
- Příspěvek pracovní skupiny k jednání světové konference Habitat II v Istanbulu 1996. Příspěvek se soustředil na inovace v oblasti financování rozvoje a městské infrastruktury.
- Projekt ekologického města jako závěr studijních prací v oblasti inovační politiky pro trvale udržitelný rozvoj. Projekt byl dokončen v r. 1996.
- Tematické studie k městské politice zaměstnanosti 1995 - 1996.
- Workshop ke správě metropolitních oblastí ve Stockholmu 1997. Tento workshop byl zaměřen zejména na institucionální uspořádání, financování a partnerství soukromého a veřejného sektoru metropolitních oblastí ve státech OECD.

- Workshop ke správě metropolitních oblastí v Torontu 1997. Tento workshop se zabýval zejména řízením metropolitních oblastí a reorganizací veřejné správy.
- Studijní a analytické práce k problematice devastovaných městských ploch (Urban Brownfields) v členských státech OECD. Tyto práce byly započaty v r. 1997 a pokračují i v roce 1998.
- Workshop ke správě metropolitních oblastí v Athénách v září 1998. Tento workshop, který mimo jiné shrnuje výsledky workshopů předešlých, byl zaměřen zejména na posilování místní demokracie v metropolitních oblastech.

Zastupováním ČR ve skupině pro městské záležitosti je pověřeno Ministerstvo pro místní rozvoj, odbor územního plánování. Odbor spolupracuje se studijním a informačním oddělením ÚÚR, které zabezpečuje informační, knihovnické a překladatelské služby. Základní materiály z workshopů včetně českých překladů nejdůležitějších částí jsou uloženy v knihovně ÚÚR.

Pro stanovení priorit tematického zaměření politiky územního rozvoje v letech 1999 - 2000 organizuje skupina pro městské záležitosti anketu, v rámci které se jednotlivé členské státy vyjadřují

k předloženým tématům. Těmito tématy jsou:

- Trvale udržitelný ekonomický rozvoj měst
- Trvale udržitelný prostorový rozvoj měst
- Sociální a urbánní soudržnost
- Řízení urbanistické politiky

Vzhledem k aktuálnosti a významnosti tématu uvede náš časopis podrobnější informace o workshopech ve Stockholmu, Torontu a Athénách, v některých z dalších čísel.

Josef Markvart